

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA KARAR

Başvuru No. 459/12

Mehmet AYDOĞAN ve diğerleri / TÜRKİYE

Başkan

Julia Laffranque,

Yargıçlar

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström,

ve *Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla 21 Kasım 2017 tarihinde komite halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölümü), 2 Aralık 2011 tarihli başvuru ile davalı Hükümet tarafından sunulan görüşler ve başvuran tarafın bu görüşlere verdiği cevaplar dikkate alınarak yapılan müzakereler neticesinde aşağıdaki kararı vermiştir:

OLAYLAR

1. Türk vatandaşı olup İstanbul'da ikamet eden başvuranların isimlerinin geçtiği liste ekte yer almaktadır. Başvuranlar, Mahkeme önünde, İzmir

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2018. Bu gayri resmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Barosuna bağılı Avukat Nezahat Paşa Bayraktar tarafından temsil edilmişlerdir.

Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

A. Davanın koşulları

1. Her iki tarafça ifade edilen davaya ilişkin olaylar

2. Başvuranların yakını olan Turgut Aydoğan, 17 Mayıs 2010 tarihinde, zorunlu askerlik hizmetini yerine getirmek için askerlik şubesinde yoklamasını yaptırmıştır; olağan sağıık muayenesinin ardından doktorlar Turgut Aydoğan'ın madde bağıımlısı olduğunu gözlemlemiş ve Kasımpaşa Asker Hastanesinin psikiyatri bölümüne sevk edilmesine karar vermişlerdir.

3. Turgut Aydoğan, 20 Mayıs 2010 tarihinde söz konusu hastaneye gitmiştir. Hastanenin gerekli olan psikolojik testi yapacak bir durumda bulunmaması nedeniyle, ilgilinin daha detaylı bir psikolojik inceleme için İstanbul'daki Gülhane Askeri Tıp Akademisine sevk edilmesine karar verilmiştir.

4. Turgut Aydoğan, 3 Haziran 2010 tarihinde, polis yardımıyla Gülhane Askeri Tıp Akademisine götürülmüştür. İncelemeler sonucunda, ilgilinin askerlik hizmetini yerine getirmek için elverişli olduğu belirtilmiştir.

5. Turgut Aydoğan, 7 Haziran 2010 tarihinde, Manisa'da bulunan Kırkağaç İlçe Jandarma Komutanlığında askerlik hizmetine başlamıştır.

6. Turgut Aydoğan'ın, yetkililere yönelik olan bilgi formunda, uyuşturucu bağıımlısı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, ilgiliyi muayene eden kışlanın doktoru, vücudunda kesiklerle oluşan eski otomutilasyon izleri olduğunu tespit etmiştir.

7. Turgut Aydoğan, 9 Haziran 2010 tarihinde, kışlanın psikolojik danışmanı ile görüşmüştür. İlgili, psikolojik danışmana uyuşturucu madde bağıımlısı olduğunu itiraf etmiştir.

8. İlgili, 15 Haziran 2010 tarihinde, boğazını tıraş bıçağı ile keserek intihar girişiminde bulunmuştur. Turgut Aydoğan kurtarılıp, kışlanın revirine götürülmüştür ve orada 22 Haziran 2010 tarihine kadar kalmıştır.

9. Bu tarihte, Turgut Aydoğan, Manisa Askeri Hastanesinin psikiyatri bölümüne yönlendirilmiştir. Doktorlar, ilgilinin uyuşturucu madde bağımlılığını teşhis etmiş ve depresyon tedavisi için ilgiliye ilaç vermişlerdir. Doktorlar ilgilinin ayda bir kez düzenli olarak takip edilmesi için hastaneye gelmesi gerektiğini eklemiştir.

10. Turgut Aydoğan, 18 Haziran ve 1 Temmuz 2010 tarihlerinde, kışlanın psikolojik danışmanı ile görüşmüş, davranışından dolayı pişman olduğunu ve ilaç tedavisi sayesinde kendisini daha iyi hissettiğini ifade etmiştir.

Bununla birlikte, Turgut Aydoğan'ın hassas olduğunun değerlendirilmesi nedeniyle ilgilinin gözetim altında tutulması için daha deneyimli bir asker ("*buddy*") atanmıştır. Aynı zamanda, ilgili, eğitim egzersizlerinden muaf tutulmuştur.

11. Turgut Aydoğan, 16 Temmuz 2010 günü saat 5.10'de, bir ağaca asılı halde bulunmuştur.

12. Cesedin bulunmasının hemen ardından haberdar edilen Kırkağaç Savcısı, bir ceza soruşturması açmış ve talep üzerine olay yerine kriminal inceleme bilirkişi ekibi yollamıştır. Olay yeri inceleme tutanağı, olay yeri krokisi ve fotoğrafları dosyaya eklenmiştir.

13. Ölüm sonrası yapılan inceleme sonucunda Turgut Aydoğan'ın asılarak hayatını kaybettiği belirtilmektedir; ilgili düğümlediği bir çarşafı kullanarak kendisini asmıştır. İzmir Adli Tıp Kurumu tarafından yapılan otopsi sayesinde, Turgut Aydoğan'ın asılmadan kaynaklı boğulma nedeniyle öldüğü doğrulanmıştır.

Müteveffanın organ, kan ve idrar tahlillerinde alkol veya uyuşturucu madde izine rastlanmamıştır. Adli Tıp doktorları, asılmadan dolayı oluşan

yaralar ve eski otomutlasyon izleri haricinde ceset üzerinde şiddete dair herhangi bir iz olmadığını gözlemlemişlerdir.

14. Cezai ve iç idari soruşturmalar kapsamında, çok sayıda tanığın ifadesi alınmıştır. Tanıklar, Turgut Aydoğan'ın bir keresinde gece yarısı pencereden atlayarak yatakhanelerden kaçacak kadar psikolojik ve ailevi sorunlarının bulunduğunu, özellikle gergin olduğunu ve davranış bozuklukları sergilediğini ifade etmişlerdir.

Turgut Aydoğan'ın babasının da ifadesi alınmıştır. Turgut Aydoğan'ın babası, oğlunun psikolojik sorunları olduğunu, bazı kişilerin kendisine oğlunun uyuşturucu kullandığını söylediğini, ancak ilgilinin sivil hayatta bu sorunlara karşı herhangi bir ilaç tedavisi almadığını ifade etmiştir.

15. İdari Soruşturma Komisyonu, 27 Temmuz 2010 tarihinde, Turgut Aydoğan'ın intiharı ile ilgili bir rapor düzenlemiştir. İdari Soruşturma Komisyonu, bu intiharı nedeninin kişisel sorunlar olduğu, askeri idare tarafından ilgiliye yardım etmek için yapılması gerekenlerin yapıldığı ve kimsenin ölümünden dolayı sorumlu tutulamayacağı sonucuna varmıştır.

Kırkağaç Savcılığı, 10 Ağustos 2010 tarihinde, yetkisizlik kararı vermiş ve dava dosyasını Güzelyalı Askeri Savcılığına göndermiştir.

16. Güzelyalı Askeri Savcısı, 10 Şubat 2011 tarihinde, yukarıda anılan idari soruşturma sonuçlarına dayanarak takipsizlik kararı vermiştir.

17. Turgut Aydoğan'ın ebeveynleri, 29 Mart 2011 tarihinde, oğullarının hiçbir zaman askerlik hizmeti için tıbbi olarak elverişli olmadığını ileri sürerek, takipsizlik kararına karşı itiraz etmişlerdir.

Narlıdere Askeri Mahkemesi, 14 Nisan 2011 tarihinde, itirazı kabul etmiş ve savcılığın, bilhassa Turgut Aydoğan'a verilen ilaç tedavisinin yeterli olup olmadığını ve yetkililerin yeterli tedbirleri alıp almadıklarını belirlemek için ek soruşturma yapmasına karar vermiştir.

18. Bunun üzerine, Savcılık, tıbbi bilirkişi raporu düzenlenmesine karar vermiştir. Bu bilirkişi incelemesi çerçevesinde, askeri bir psikiyatrist, somut olayda hiçbir tıbbi ihmal bulunmadığı kanaatine varmıştır. Diğer taraftan,

Manisa Jandarma Komutanının söylemlerine göre, askeri yetkililer, bütün gerekli önlemleri almışlar, ancak Turgut Aydoğan'ın ani bir depresyon sonucunda kendisini öldürmesini engelleyememişlerdir.

19. Askeri mahkeme, 28 Haziran 2011 tarihinde, takipsizlik kararına karşı yapılan itirazı reddetmiştir ve dolayısıyla bu kararı onamıştır. Bu karar 5 Temmuz 2011 tarihinde ilgililerin avukatlarına tebliğ edilmiştir.

2. Hükümet tarafından sunulan olaylar

20. Bu arada, başvurular idari tazminat davası açmışlardır. Başvuranların itiraz etmedikleri bu davaya ilişkin bilgiler, ilk başvuruda yer almamaktadır.

21. Nitekim, başvuruların avukatı, 22 Haziran 2011 tarihinde, öncelikle Milli Savunma Bakanlığı'ndan 200.000 Türk lirası (TL) değerinde tazminat talebinde bulunmuştur. İdare, bu talebi reddetmiştir.

22. Başvuranlar, 15 Eylül 2011 tarihinde, sırasıyla maruz kaldıklarını ileri sürdükleri maddi ve manevi zarara ilişkin 100.000 TL ve 80.000 TL tutarında tazminat için, Askeri Yüksek Mahkemesi önünde tam yargı davası açmışlardır. Başvuranlar, ayrıca, adli yardım talebinde bulunmuşlardır.

23. Başvuranların adli yardım talebi, 5 Ekim 2011 tarihinde, kabul edilmiştir.

24. Başvuranların maruz kaldıkları maddi zararı değerlendirmek için görevlendirilen bilirkişi, 5 Ekim 2012 tarihinde bir rapor sunmuştur. Söz konusu bilirkişi, kaybın, ilgilinin annesi ile ilgili olarak 46.417 TL ve babası ile ilgili olarak 43.820 TL tutarına karşılık geldiği sonucuna varmıştır.

25. 15 ve 19 Ekim 2012 tarihlerinde sırasıyla idare ve başvurular, bu bilirkişi raporuna itiraz etmişlerdir.

26. Bununla birlikte, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, 14 Kasım 2012 tarihli bir kararla başvuruların lehinde karar vermiştir. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, somut olayda, özellikle de ilgilinin ailesinin yetkililere

oğullarının muzdarip olduğu ruhsal bozuklukları bildirmesine rağmen, yetkililerin T.A.'yı korumak adına uygun ve yeterli önlemleri alma yükümlülüğünü yerine getirmediikleri kanaatine varmıştır. Hâkimler, kendisini kasten öldüren T. A.'nın sorumluluğunu dikkate alarak, başvuranların taleplerini kısmen kabul etmeye karar vermişlerdir.

Dolayısıyla, T. A.'nın ebeveynlerine, maddi zarar için 18.000 TL ve manevi zarar için 6.000 TL tahsis edilmiştir.

Geri kalan iddiaları reddeden, hâkimler, başvuranların davalı tarafa, masraf ve giderler için 7.722 TL ödemesine hükmetmiştir, ancak, 7 Şubat 2013 tarihinde, idare bu alacaktan feragat etmiştir.

27. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi, 10 Nisan 2013 tarihinde, başvuranların 14 Kasım 2012 tarihli karara karşı itirazlarını reddetmiştir ve söz konusu karar kesinleşmiştir.

28. Başvuranlar, idareden, 2 Eylül 2013 tarihinde, gecikme faizi dahil 36.226,47 TL tahsil etmişlerdir. Bu tarihte, söz konusu miktar yaklaşık olarak 13.598 avro'ya (EUR) tekabül etmektedir.

29. Başvuranlar, 10 Nisan 2013 tarihli kararın tebliğ edilmesinden sonra, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

Anayasa Mahkemesi, 14 Nisan 2016 tarihli bir kararla, başvuranların oğullarının yaşam hakkının ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduklarını artık iddia edemeyecekleri ve idari yargılamanın adil olmadığına dair şikâyetlerinin esastan yoksun olduğu gerekçesiyle, başvuranların davasını reddetmiştir.

B. İlgili iç hukuk ve uygulaması

30. Mahkeme, somut olaydaki ilgili iç hukuk ve uygulaması ile ilgili, *Abdullatif Arslan ve Zerife Arslan/Türkiye* (No. 40862/08, 19. paragraf, 21

Temmuz 2015) kararına ve bu kararda yer alan referanslara atıfta bulunmaktadır.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

31. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2. maddesini ileri sürerek, yakınlarının, kendi ifadelerine göre, psikolojik sorunları nedeniyle askerlik için elverişli olmamasına rağmen, zorunlu askerlik hizmetini yerine getirdiği esnada ölmesinden Devletin sorumlu olduğu kanaatindedirler.

32. Başvuranlar, somut olayda yürütülen ceza soruşturmasının, Sözleşme'nin 2. maddesinin usul yönü açısından bağımsız ve etkin olmadığını ileri sürmektedirler.

33. Hükümet, ilk olarak, Aydoğan ailesinin bireyleri tarafından açılan idari davaya atıfta bulunmaktadır ve bu yargılamanın sonucunun başvuranların, Sözleşme'nin 2. maddesinin herhangi bir ihlaline ilişkin mağdur sıfatını kaldırdığını değerlendirmektedir.

34. Başvuranlar, bu iddiaya cevap vermemişlerdir.

35. Mahkeme, kışlalarda asker ölümüyle alakalı, üstelik somut olaydakine benzer fiili ve hukuki durum ile ilgili olan, *Gençarslan/Türkiye* ((kabul edilebilirlik hakkında karar) No. 62609/12, 18 ila 23. paragraflar, 14 Mart 2017) kararında özetlendiği şekliyle, kendi içtihadına atıfta bulunmaktadır.

36. *Gençarslan* davasında olduğu gibi, mevcut durumda, hiçbir şey intihar varsayımından başka bir varsayımın öngörülmesine imkân vermemektedir ve bu trajedinin oluşumunda rol oynayabilecek eylemler veya ihmaller, bir o kadar üzücü olsa da, adli yönden verilmesi gereken cevabın cezai nitelikte olduğu bir çerçevede yer almamaktadırlar.

37. Sonuç olarak, yetkililer tarafından maruz kalınan zararların telafi edilmesi için "uygun ve yeterli" bir meblağın ödenmesinin, bu bağlamda alınan kararlarla birlikte, söz konusu ihlalin en azından özü itibarıyla açıkça tanınması durumunda (*ibidem*, 24. paragraf), Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönünden ihlal edilmesi sebebiyle ortaya çıkan mağdur sıfatının kaybedilmesine yol açabileceği (yukarıda 31. paragraf) anlaşılmaktadır.

38. Somut olayda, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin verdiği kararın hüküm kısmı ve gerekçesi açısından (yukarıda 13. paragraf), bu mahkemenin, daha önce haberdar edildiği ruhsal bozukluklardan muzdarip olan Turgut Aydoğan'ın intiharında, ilgilinin hayatını koruma yükümlülüğünü yerine getirmemesi sebebiyle idarenin kusur sorumluluğunu kabul ettiği sonucuna varılmaktadır. Dolayısıyla, aynı zamanda, iç hukuk seviyesinde, Turgut Aydoğan'ın hayatını koruma hakkının ihlali, başka bir deyişle, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönünden ihlal edildiği kabul edilmiştir.

İntiharın sorumluluğunun yalnızca askeri yetkililere atfedilmemesi, bilhassa tazminatın belirlenmesi çerçevesinde, bu ihlalin kabul edilmesini hafife alacak nitelikte değildir (*ibidem*, 25. paragraf).

39. Mahkeme sonrasında, Yüksek Mahkemenin, Mehmet ve Nufer Aydoğan'a, yani müteveffanın ebeveynlerine, yaklaşık olarak toplam 13.598 avro tutarında tazminat ödenmesine karar verdiğini ve bu tutarın etkin bir şekilde ilgililere ödendiğini gözlemlemektedir (yukarıda 28. paragraf). Mahkeme, bu miktarın benzer davalarda ödenmesine karar verdiği tazminat miktarları kadar önemli olması nedeniyle, bu türden bir tazminatın yetersiz olarak nitelendirilemeyeceğini değerlendirmektedir (örneğin, *Abdulhadi Yıldırım/Türkiye*, No. 13694/04, 75. paragraf, 15 Aralık 2009, *Metin/Türkiye*, No. 26773/05, 83. paragraf, 5 Temmuz 2011, ve en yeni tarihli olan *Cengiz ve Saygıkan/Türkiye* kararı, 84. paragraf, 24 Ocak 2017, ile kıyaslayınız).

40. Bu nedenle, Mahkeme, somut olayda şikâyet edilen yaşam hakkının ihlalinin, uygun şekilde tazmin edilmiş olarak değerlendirilmesi gerektiği ve Sözleşme'nin 34. maddesi anlamında, başvuranların artık Sözleşme'nin 2. maddesinin esas yönü bakımından kendilerini "mağdur" olarak ileri süremeyecekleri kanaatindedir (bk., *Gençarslan*, yukarıda anılan karar, 28. paragraf).

Dolayısıyla, bu şikâyet kişi yönünden ("*ratione personae*") Sözleşme'nin hükümleriyle uygun değildir ve Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrası uyarınca reddedilmelidir.

41. Mahkeme, etkin bir ceza soruşturma olmaması ile ilgili ikinci şikâyete gelince (yukarıda, 32. paragraf), mevcut davanın adli yönden verilmesi gereken cevabın cezai nitelikte olduğu davalar kategorisine dâhil olmaması nedeniyle (yukarıda 36. paragraf), bir önceki tespitine atıfta bulunmaktadır (*ibidem*, 29. paragraf ; *Erkan/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 41792/10, 54 ila 62. paragraf, 28 Ocak 2014, ve *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], No. 24014/05, 134. paragraf, 14 Nisan 2015, ile kıyaslayınız).

Aynı nedenden dolayı, Mahkeme, Sözleşme'nin 35. maddesinin 3 fıkrasının a) bendi ve 4. fıkrası uyarınca, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle, başvurunun bu kısmının kabul edilemez olduğu kanaatindedir.

Bu gerekçelerle, Mahkeme, oy birliğiyle,

Başvurunun kabul edilemez olduğuna *karar vermiştir*.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilerek, 14 Aralık 2017 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Julia Laffranque
Başkan

EK

1. Mehmet AYDOĞAN, 1962 doğumlu olup müteveffa Turgut Aydoğan'ın babasıdır;
2. Nufur AYDOĞAN, 1963 doğumlu olup, müteveffanın annesidir;
3. Barış AYDOĞAN, 1991 doğumlu olup,
4. Esmâ AYDOĞAN, 1983 doğumlu olup,
5. Harun AYDOĞAN, 1993 doğumlu olup,
6. Hasan AYDOĞAN, 1995 doğumlu olup,
7. Kenan AYDOĞAN, 1985 doğumlu olup,
8. Sema AYDOĞAN, 1997 doğumlu olup, ve
9. Semra AYDOĞAN, 1987 doğumlu olup, müteveffanın kız ve erkek kardeşleridirler.